

D. N.
12/10 1946

Kontroll över kommittéerna

Den beskärning av kommittéväsandet som för några dagar sedan föreslogs i borgmästare Rosanders utredning är icke långtgående. Endast 23 av över 200 kommittéer skulle enligt förslaget avvecklas, och flera av de kommittéer som hotas av likvidering är i realiteten redan avsmnade, delvis på grund av hög ålder och härav följande brist på aktuella arbetsuppgifter. I praktiken viktigare är det krav på fortlöpande kontroll över kommittéernas verksamhet som utredningsmannen framfört. Om en sådan kontroll av verkligt effektiv natur kunde anordnas, skulle den utan tvivel tillgodose ett trängande behov inom statsförvaltningen.

Kommittéinstitutionens omfattning och betydelse har ständigt ökat. För tjuguar sedan kostade kommittéerna statsverket omkring två miljoner under ett budgetår, nu överstiger motsvarande siffra 5,3 miljoner. Kostnaden är större än lönerna i alla statsdepartement tillsammans — de sistnämnda uppgår till 4,3 miljoner — och närmar sig utgifterna för en ordinarie värriksdag. Att kommittéerna utgör en oundgänglig del av den svenska förvaltningsapparaten kan icke bestridas, men därmed jävas ej uppfattningen att slöseri med statsmedel förekommer i särskilt stor utsträckning på detta område.

Som en skandal i särklass framstår fortfarande den socialiseringsnämnd som tillsattes av den första Brantingska regeringen år 1920 och som först i slutet av 1930-talet i olika etapper avvecklades. Nämnden kostade sammanlagt 975.000 kr. Kostnaderna stod på det mest slående sätt i omvänd proportion till prestationerna. Huvudresultatet var en rad deskriptiva framställningar av högst skiftande värde som, därrest de utförts på i dylika fall brukliga villkor, skulle ha kostat en

bräkdels av de summor som faktiskt användes. Något betänkande i egentlig mening kom aldrig i den behandlade huvudfrågan; det ersattes av ett par till böcker uttänjda uppsatser, fyllda av lika banala som pretentiöst framförda reflexioner. Betecknande är att man i den debatt kring socialiseringsfrågan som sedermera uppstått aldrig finner en hänvisning till nämndens utredningar. Nämnden gav under en följd år några socialdemokratiska politiker en relativt arbetsfri biinkomst. Med tanke på de ekonomiska svårigheter som ofta följer med yrkespolitisk verksamhet kan detta från vissa synpunkter påstås ha varit försvarligt — men något annat gott är icke att säga om nämnden.

I mindre skala finns många exempel på misshushållning i kommittéernas verksamhet. I våras reste, för att nämna ett flagrant fall, från 1945 års militärutredning — som i dagarna avger sitt slutbetänkande — icke mindre än åtta personer (däribland alla kommitténs ledamöter utom en som blev förhindrad) till Schweiz för att på ort och ställe studera frågor rörande disciplin och personalvård. Kostnaderna här för blev över 18.000 kr. Att sända åtta personer — av vilka några icke språkkunniga — för att ta reda på hur det förhåller sig med disciplin och personalvård i den schweiziska armén är fantastiskt. Rimligen borde en rapport från den svenska beskickningen i Bern ha varit tillräcklig; i varje fall kunde en enda resenär ha fyllt kommitténs behov av upplysning.

Över huvud är vid representation eller studier i utlandet de statliga utgifterna ofta orimligt stora. Vid internationella arbetskonferensen i Seattle i somras företrädde Sverige av åtta personer, vilka — bortsett från arvodena — honorerades med sextio kronor om dagen jämte fria hotellrum. Dessa ytterligt generöst tilltagna belopp kommer icke på kommittéanslaget — trots att detta skulle vara naturligt —, ty ett extra anslag har av riksdagen beviljats för internationellt samarbete av denna art.

Med all rätt framhålls i försvaret för kommittékostnaderna att arvodet och dagtraktamentet icke är betydande — enligt 1946 års kungörelse och resereglementet tillsammans 33 kr. för personer bosatta

utanför sammanträdesorten. Men det bör ihågkommas att kommittésammanträdena ofta är ytterst korta, att en medlem stundom har flera sammanträden på en dag (varvid det extra sammanträdet honoreras med 10 kr.) och att kommittéerna — stundom med korrekt knapphet, stundom med överdriven flodhet — beslutar om att ett antal dagar utom sammanträdesdagarna skall anses som läsdagar och att alltså i denna ordning ett slags höjning av arvodena är möjlig.

De största onödiga utgifterna sammanhänger sannolikt med resor, specialutredningar och tillkallandet av särskilda sakkunniga att hjälpa kommittéerna. Som exempel kan nämnas den kostsamma statistik över realskolelinjerna som 1940 års skolkommission lät utarbeta och som sedermera av en expert, professor Quensel i Lund, förklarades "icke kunna användas för det avsedda ändamålet".

Ofta har i kommittéarbete verksamma personer, särskilt de som tjänstgör som ordförande och sekreterare, ledigt från sitt ordinarie arbete, varvid lönen ersätts av statsverket. Denna möjlighet att ta tjänstledighet utnyttjas gärna, trots att vederbörande med kommittéuppdraget förenar andra inkomstbringande och tidskrävande uppdrag, vilka är av sådan natur att ersättning för utebliven förtjänst icke kan lämnas av statsverket, t. ex. medarbetarskap i radio och i pressen. Stundom kan en sådan anordning anses legitim, i andra fall innebär den en icke motiverad höjning av kommittékostnaderna.

Redan de gjorda erinringarna visar att en fortlöpande kontroll över kommittéarbetet kan vara behövlig. En energisk kontrollman, som icke är alltför känslig för påtryckningar och icke själv tar intryck av yrkespolitikernas kamaraderi, skulle sannolikt utan att försämra utredningsresultaten kunna spara in någon miljon om året.